

Az akác természetes felújításának technológiája

Az akác egyike azoknak a fajoknak, amelyek erdeinkben és fásításainkban a legnagyobb területet foglalják el. Hazánkban jelenleg közel 350 ezer ha-t borít akác.

Állománynevelés szempontjából az akác hazai viszonyaink között kultúrfajnak tekintendő. Ezért eredményes nevelése igen belterjes, gyakran visszatérő és egyedi elbíráláson alapuló munkát igényel. A nevelési munka ilyen módozatát az akác sajátos tulajdonságai követelik meg, amely tulajdonságok egyszersmind meg is szabják a nevelővágások által elérni kívánt célokat.

Az akác gyorsan növő fajnak számít, és ez a tulajdonsága követeli meg a gyakori visszatérést. Olyan rendkívüli mértékben fényigényes, hogy oldalárnyék hatására a korona azonnal reagál: megszünteti oldalirányú terjeszkedését és az árnyékba jutott alsó ágak elszáradnak.

Az akác rendkívül jól tűri a zöldnyesést. Ennek a tulajdonságának főleg a kezdeti nevelővágások során látjuk hasznát. Mesterséges segítséggel jóformán minden növekedésképes akácból jó törzset lehet nevelni, a törzselágazódást pedig biztonságosan ki lehet küszöbölni.

Az akác közismert sajátossága a rendkívül jó sarjadzóképesége. A levágott tuskón sok, és szinte kivétel nélkül életképes, életerős sarjakat nevel. Ezek a tuskósarjak jó néhány évig megtartják élénk növekedésüket, különösen akkor, ha idejében megritkítjuk őket. Állománynevelésre azonban mégsem alkalmasak, mert a törészükben hamarosan, idővel mindig fokozódó bélkorhadás indul meg. A gyorsan növekedő tuskósarjakban igen nagy kárt szokott okozni az első öt évben a szél is, mert éppen a legerősebbeket, a legjobban kiemelkedőket csavarja le a többi közül a tuskóról.

Rendkívül jól sarjadzik az akác a földben maradt élő gyökerekről is abban az esetben, ha az állomány letermelése alkalmával a tuskót is eltávolítottuk. A bent maradt vastagabb gyökerekről majdnem olyan erős sarjak keletkeznek, mint a tuskókról. Ezek a szél károsításának már nincsenek kitéve. A föld alatt a gyökerek oldalából nőnek ki, és ugyanez az oka annak is, hogy bélkorhadás sem jelentkezik az ilyen eredetű fákon. A gyakorlatban a gyökérsarjról történő egyszeri felújítás a jó termőhelyeken engedélyezett eljárás. Az ismételt sarjadztatás már nem kívánatos, mert ilyenkor már sok az olyan sarj, amely a már előző állomány fáinak bent maradt gyökereiből keletkezett, és ezeken rendszerint a bélkorhadás jelentkezik.

Az akác általános tulajdonságaiból következik, hogy a legegyszerűbb felújítási módja a sarjadztatás.

A jó minőségű állományok nevelése érdekében csak a gyökérsarjak jelentenek elfogadható utódállományt. A technológia megválasztásánál minden esetben figyelembe kell venni a költségek és a hozamok arányát.

A gyökérsarjjal történő erdőfelújítás lehetőségei:

- Irtásos fadóntás,
- hagyományos fűrészkes döntésű technológia.

Az irtásos fakitermelés esetében a fát gyökerestől kihúzzuk a földből ez teljes fa esetén nem jelent olyan mértékű energia igényt, hisz megfelelő erőkar esetében 4-5 tonna vonóerővel a fa már kidönthető. Ennek előnye, hogy a fával együtt a tuskók is eltűnnek, így tuskósarjak nem keletkeznek, ezért azok leverésének költsége a további nevelés során nem jelentkezik. A technológia eredményeként a gyökérszagatás is elkerülhető. A fairtásos technológia esetén

egyértelműen csak gyökérsarj állományokat kapunk. A fakitermelés után az első lényeges beavatkozás 4-6 éves kor körül egy ápolás, melyet már 8-12 éves kor körül a tisztítás követ.

Fűrésztes döntés esetében, a földben visszamaradnak a tuskók. Ezek a tuskósarj kockázatát jelentik. Laza talajokon gyakori, hogy a fakitermelés után elvégzik a gépi tuskózást. Ekkor a tuskósarjak lehetőségét az irtásos technológiához hasonlóan kizárjuk, csak gyökérsarjak fognak felverődni.

A tuskózás elhagyásával a tuskósarjak ellen védekezni kell. Ezek közül egyik lehetőség a tuskókenés, mely során a letermelt fák tuskóit glifozát hatóanyagú szerrel lekenjük, mely az élő faanyagban felszívódik, hatására a gyökérzet elhal, így a tuskósarjak felverődése kiküszöbölhető. Lényeges, hogy a tuskókenést a gyökérszaggyatás után kell elvégezni, mert a felszívódó vegyszer hatására a gyökérzet is elhal, így a gyökérsarjak fejlődése is elégtelen lesz. A tuskókenés esetében a helyes időpont és a dózis lényeges a minél eredményesebb védekezés érdekében. A lekent tuskók miatt, a tisztítás korig elegendő két beavatkozás, egyik a tarvágás utáni 2. vagy 3. évben. Ekkor már elkezdi az állomány differenciálódni, így a jó törzsalakú fákat meg lehet segíteni, valamint az esetleg fennmaradt gyökérsarjakat el lehet távolítani. A másik beavatkozás a tarvágás utáni 7. vagy 8. évben történik, mely jó állománynövekedés esetén a tisztítással akár össze is vonható. Ekkor a beteg, rossz törzsalakú fákat eltávolítjuk és a jó törzsalakú fákat segítjük.

A költségekkel való takarékoság és munkaszervezési okok miatt gyakori, hogy a tuskókenést és a gyökérszaggyatást is elhagyják. Ekkor várható a tuskósarjak erőteljes növekedése. Szerencsére a fakitermeléssel összefüggő munkák mindig jelentenek olyan mértékű bolygatást, hogy a felszínhez közeli gyökerek megsérülnek, így azok sarjadzása is elindul. Minden ilyen esetben észrevehető, hogy a rengeteg felverődő tuskósarj mellett sok gyökérsarj is keletkezik. Ezek mennyisége általában kielégítő. A jobb minőség elérése érdekében a gyökérsarjak fejlődését kell elősegíteni. A rengeteg tuskósarj az első év végére jó záródást biztosít, de a lassabb növekedésű gyökérsarjakat leárnyékolja, így azok beavatkozás nélkül 2-4 év után legyengülnek, majd elpusztulnak. Ezért lényeges a tuskósarjak leverése. A jó visszاسzerző képesség miatt, a levert tuskókról a következő tenyészidőszakra újra sok tuskósarj fog kifejlődni.

Költséghatékonyság miatt a következő technológiát szokta követni a magánerdőkben az általános gyakorlat: a fakitermelés után az első év végére felverődik egy zömmel tuskósarj állomány. Ekkor a tuskósarjak aránya gyökérsarjakkal szemben elérheti a 80-90 %-t.

Az első év végén el kell végezni a tuskósarjak leverését. A vékony egy éves sarjak a tuskóról letaposhatók. A sarj leverés után csak gyökérsarj maradhat a területen. A következő évben a tuskósarjak újra előtörnek, de a gyökérsarjak fejlődése is elindul. A sarj leverés miatt újabb gyökérsarjak is fejlődnek. Ekkor a gyökérsarjak már képesek lépést tartani a tuskósarjak növekedésével. A második év végén nem avatkozunk be. A tarvágás utáni harmadik évben újabb tuskósarj leverést végzünk. A beavatkozás után területen csak gyökérsarj maradhat. Ekkorra a maradék gyökérsarj állomány már 2-4 m magas lesz, a záródása pedig kielégítő. A következő évben újra elindul a gyökérsarjak fejlődése, de ezek fejlődése már nem olyan erőteljes, mint a tarvágás után. Ekkor már jelentkezik a megfelelő méretű gyökérsarjak árnyékoló hatása is. A tuskón kifejlődő sarjak közül már csak 2-3 szál képes a gyökérsarjakon túlnőni. Ezek mennyisége az állomány minőségét alapvetően nem rontja. A 8-10 éves korban történő tisztításkor a maradék tuskósarjat el kell távolítani. Erre az időszakra a tuskósarjak mérete olyan, hogy belőlük már oszlop választék is nyerhető, így a kivágásuk nyereséges lehet.

A tarvágás után 3. évtől amennyiben a tuskósarj leverését jól elvégezték tisztításig több beavatkozás nem szükséges.

Ápoláskor és tisztítási munkák során keletkező vastag ágfa értékesíthető ezeket a területről el kell távolítani. A területen a vékony ágfát kell csak visszahagyni, a vastagabb anyagot a gazdálkodás eredményessége miatt értékesíteni kell.